OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET
LsN Lena Andersson
OM/KRO/Rikosoikeusyksikkö

7.5.2021

OIKEUSMINISTERIÖN VASTINE HALLITUKSEN ESITYKSEEN 52/2021 VP LAIKSI RIKOSLAIN 37 LUVUN MUUTTAMISESTA

Maksuvälinepetos rikoslain 37 luvun 8 §

Apulaisprofessori Hyttinen toteaa, että esityksen mukaan uusi maksuvälinepetostunnusmerkistö (ehdotettu RL 37 luvun 8 §:n 1 momentin 3 kohta) syrjäyttäisi erityissäännöksenä maksuvälinepetoksen petosrikoksena eli voimassa olevan rikoslain 36 luvun 1 §:n 2 momentin. Tämä on sinänsä selkeä ja perusteltu lähtökohta, mutta rikoslain sisäinen selkeys ja rationaliteetti kärsii, jos rikoslaki sisältää käytännössä hyvinkin päällekkäiset rikostunnusmerkistöt, joiden sovellusalueet ovat lähes identtiset. Voisi olla perusteltua pohtia sitä, pitäisikö voimassa oleva petosrikoksen sisältämä maksuvälinepetostunnusmerkistö kumota. **Professori Melander** huomauttaa lisälausunnossaan, että säännös kattaa yleisesti muun muassa dataa syöttämällä aikaansaadun tietojärjestelmän lopputuloksen vääristymisen. Lisäksi edellytetään taloudellisen vahingon aiheutumista. Säännös tietojenkäsittelypetoksesta liittyy Euroopan neuvoston tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen 8 artiklan kansalliseen täytäntöönpanoon (HE 153/2006 vp, s. 20–21). Mainitun sopimuksen 8 artikla ei koske yksinomaan maksuvälineisiin kohdistuvia tekoja. Edellä esitetyin perustein asiassa ei ole perusteita arvioida rikoslain 36 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitetun niin sanotun tietojenkäsittelypetoksen kumoamista.

Oikeusministeriö: OM yhtyy professori Melanderin lisälausunnossaan esittämään näkemykseen. Rikoslain 36 luvun 1 §:n 2 momentti ei koske yksinomaan maksuvälinepetoksia, vaan se on yleinen tietojärjestelmien kautta tai avulla tapahtuvia petoksia koskeva säännös. Sen soveltamisala voi vastaisuudessa olla kaventunut, mutta säännöstä ei tule kumota.

Postiosoite Postadress	Käyntiosoite Besöksadress	Puhelin Telefon	Faksi Fax	S-posti, internet E-post, internet
Oikeusministeriö PL 25 FI-00023 Valtioneuvosto Finland	Eteläesplanadi 10 00130 Helsinki Finland	0295 16001 Internat. +358 295 16001	09 160 67730 Internat. +358 9 160 67730	oikeusministerio@om.fi www.oikeusministerio.fi www.justitieministeriet.fi

Maksuvälinepetoksen valmistelu rikoslain 37 luvun 11 §

Suomen asianjajaliitto huomauttaa, että maksuvälinepetoksen valmisteluun voi syyllistyä myös kyseisten välineiden ja tarvikkeiden hallussa pitämisellä, josta harvoin säädetään näin ankaraa rangaistusta. Väärennysaineiston hallussapidosta on nykyään säädetty rangaistukseksi enintään kuusi kuukautta vankeutta. Kahden vuoden enimmäisrangaistus on varsin ankara rangaistus rikoksen tekoon erityisesti soveltuviin välineisiin liittyvästä valmistelurikoksesta. Vaikka direktiivi edellyttää tällaista linjaa, Asianajajaliitto kiinnittää tähän epäsuhtaan huomiota.

Oikeusministeriö: Esityksen perusteluissa s. 40 on ratkaisua perusteltu. Maksuvälinepetoksen valmistelun enimmäisrangaistuksen ankaroittamista ehdotetulla tavalla voidaan asiallisesti perustella sillä, että välineiden ja tarvikkeiden valmistus, väärentäminen ja muut niihin liittyvät teot edellyttävät säännöksessä tarkoitusta tehdä maksuvälinepetos tai edistää toisen maksuvälinepetosta. Maksuvälinepetoksen valmisteluun soveltuviin välineisiin, tarvikkeisiin tai tallenteisiin liittyvissä rikoksissa voi usein olla kyse varsin ammattimaisesta tai järjestäytyneesti organisoidusta toiminnasta. Käytännössä esimerkiksi pankkiautomaatteihin asennettavien tunnuslukuja kalastelevien välineiden valmistus, kuljetus ja maahan tuominen tapahtuu ammattimaisesti ja voi olla osa järjestäytynyttä rikollisuutta. Myös jos henkilön hallussa on suuri määrä maksukortin valmistamiseen soveltuvia korttiaihioita, tallenteita tai ohjelmia, hallussa pidolle on vaikea löytää muuta syytä kuin laajamittainen oman tai toisen maksuvälinepetosten valmistelu. Ehdotettu rangaistusasteikko on myös varsin laaja sisältäen mahdollisuuden määrätä teosta myös sakkoa. Rangaistusta määrättäessä on siten mahdollista määrätä teosta sakkoa yksittäisen tekijän lievemmästä teosta ja vankeusrangaistus tulisi kyseeseen vakavista teoista.

Maksuvälinerikos rikoslain 37 luvun 12 §:n 1 momentin 1 kohta

Syyttäjälaitos katsoo, että rikoslain 37 luvun uuden 8 §:n maksuvälinerikoksen 1 momentin 1 kohdan anastamisen tarkoitus ilmenisi paremmin, jos sen sanamuoto kuuluisi seuraavasti: ”joka anastaa *toisen hallusta maksuvälineen*” (muutosehdotus kursivoituna). Näin muotoiltuna kohdasta kävisi yksiselitteisesti ilmi se, ettei sitä ole tarkoitettu sovellettavaksi kavallustyyppiseen anastamiseen.

Oikeusministeriö: Direktiivi edellyttää sekä anastamisen että muun laittoman haltuunoton rangaistavuutta. Maksuvälinerikos koskisi vain varkaustekoja ja maksuvälineen ryöstö tai kavaltaminen tulisivat rangaistaviksi niitä koskevien rikoslain yleisten säännösten nojalla. Ryöstöön ja kavallukseen liittyy erityispiirteitä, joiden vuoksi niitä ei ole ollut perusteltua sisällyttää maksuvälinerikossäännökseen. Ryöstöön liittyy väkivallan käyttö ja siitä on säädetty jo perusmuodossa poikkeuksellisen ankara rangaistus; vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään kuusi vuotta. Törkeästä ryöstöstä on säädetty rangaistukseksi vähintään kaksi vuotta ja enintään kymmenen vuotta vankeutta.

Kavalluksessa on kyse laillisesti hallussapidetyn omaisuuden laittomasta käytöstä omiin tarkoituksiin eli usein jonkin asteisesta luottamusaseman väärinkäytöstä. Laillisesti hallussapidetyn toisen henkilön maksuvälineen osalta vahinko syntyy vasta, kun maksuvälinettä käytetään. Kavalluksessa on siten kyse rajanvedosta maksuvälinepetokseen nähden, ei maksuvälinerikokseen nähden. (Oikeuskäytännössä on eräissä tapauksissa katsottu, että vastaajan menettely tuli rikosoikeudellisesti riittävästi arvioiduksi soveltamalla pelkästään kavallusta koskevaa säännöstä huomioon ottaen, että pankkikortti ja verkkopankkitunnukset olivat olleet sinänsä luvallisesti vastaajan käytössä. Vastaajaa ei tuomittu erikseen maksuvälinepetoksesta. Rovaniemen hovioikeus 26.8.2020, Tuomio 20/129096, Asianro R 20/148).

Oikeusministeriö ei pidä lausunnon antajan ehdottamaa sanamuodon lisäystä tarpeellisena, vaikka sanamuoto vastaa sinällään varkaussäännöksen sanamuotoa. Käytännössä lienee mahdollista, että henkilön maksuväline on tilapäisesti toisen henkilön hallussa, jolta se varastetaan. Kortin omistaja on tällöinkin varkausrikoksen asianomistaja, vaikka korttia ei varasteta hänen hallustaan. Jos lakivaliokunta katsoo tarpeelliseksi, se voinee mietinnössään lyhyesti selventää, että maksuvälinerikoksessa anastaminen tarkoittaa varkautta ja että maksuvälineen ryöstöön ja kavallukseen sovelletaan niitä koskevia rikoslain yleisiä säännöksiä.

Apulaisprofessori Hyttinen toteaa, että rikoksentekijä voitaneen tiettyjen edellytysten vallitessa tuomita varkauden lisäksi perusmuotoisesta maksuvälinerikoksesta, josta enimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta (ehdotettu rikoslain 37 luvun 12 §:n 1 momentin 1 kohta). Vallitsevan mittaamiskäytännön mukaan tämä tarkoittaa sitä, että tekijälle mitattaisiin moitittavamman teon (niin sanottu pohjarangaistus) lisäksi yksi kolmasosa toisen rikoksen rangaistusarvosta. Siksi voisikin olla harkinnan arvoista lainsäätäjänkin korostaa, että nykyinen ja kohtalaisen maltillinen rangaistuslinja vähäisemmistä maksuvälirikoksista on tulevaisuudessakin perusteltu, vaikka maksuvälinepetosdirektiivi ja sitä koskeva ehdotus lisääkin voimaan tullessaan painetta maksuvälinerikosoikeuskäytännön ankaroittamiselle. Ratkaisuvaihtoehtona kuvatun kaltaisen ongelman ratkaisemiseksi tulisi uudelleen ajatella kotimaisia lainkonkurrenssikäytänteitä ja päätyä siihen, ettei tekijää ole välttämättä perusteltua rangaista samalla kertaa tehdystä anastusrikoksesta ja maksuvälinerikoksesta.

Oikeusministeriö: Asiaa on käsitelty maksuvälinerikoksen säännöskohtaisissa perusteluissa esityksen s. 55. Rikoslain 28 luvun varkaussäännöksen soveltaminen voi tulla sovellettavaksi maksuvälinerikoksen ohella tilanteessa, jossa samalla teolla anastetaan maksuväline ja muuta omaisuutta. Näin voi käydä esimerkiksi käsilaukun anastamisessa. Teko voisi silloin tulla arvioitavaksi yleisten lainkonkurrenssia koskevien arviointiperiaatteiden nojalla, joiden mukaan teosta voitaisiin tuomita sekä maksuvälinerikoksena että varkautena. Vastaavasti menetellään nykyisin myös huumausainerikosten osalta. Jos anastuksen kohteena on huumausainetta sekä sen lisäksi muuta omaisuutta, anastaja voidaan tuomita sekä huumausainerikoksesta että varkaudesta.

Molempien säännösten soveltaminen merkitsisi edellä mainitussa tilanteessa rangaistuksen ankaroitumista nykytilanteeseen verrattuna. Käytännössä molempien säännösten soveltamisen arvioidaan kuitenkin tuovan rangaistuksen määrään vain pienen korotuksen. Arviossa olisi myös syytä ottaa huomioon teon tahallisuus. Käsilaukun anastamisessa on nykyisin erittäin todennäköistä, että laukussa on käteisen rahan tai muun omaisuuden ohella myös maksuväline, jolloin molempien säännösten soveltamisen lisämoite voi olla perusteltua. Jos taas maksuväline osuisi anastuksen kohteeksi sattumalta, esimerkiksi anastetun takin taskussa, teon tahallisuus ei mahdollisesti ulottuisi maksuvälineen anastamiseen tai tämän olisi ainakin esityksen perustelujen mukaan perusteltua vaikuttaa säännösten soveltamisen arviointiin lieventävästi**.**

Oikeusministeriö huomauttaa, että lainkonkurrenssia koskevat periaatteet ovat kehittyneet ja vakiintuneet oikeuskäytännössä ja oikeuskirjallisuuden valossa. Niiden uudelleen arviointi ehdotetulla tavalla yhtä rikoslajia koskevan direktiivin täytäntöön panon yhteydessä ei ole perusteltua.

Maksuvälinerikos rikoslain 37 luvun 12 §:n 1 momentin 3 kohta

Syyttäjälaitos huomauttaa, että ehdotetun maksuvälinerikossäännöksen rikoslain 37 luvun 12 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun teon yritys ei olisi rangaistavaa, vaikka direktiivin 8 artiklan 2 kohdassa näin edellytetään. Esitetyn pykälän 1 momentin 3 kohdassa säädettäisiin, että se joka ”hankkii, ostaa, tuo maahan, pitää hallussa, myy, levittää, siirtää, kuljettaa, luovuttaa tai vie maasta laittomasti hankitun, väärän tai väärennetyn maksuvälineen tehdäkseen maksuvälinepetoksen tai tietäen, että maksuvälinettä käytettäisiin maksuvälinepetoksen tekemiseen, tuomittaisiin maksuvälinerikoksesta.” Esimerkiksi ostotarjouksen tekeminen varteenotettavalle laittoman maksuvälineen myyjälle ei nähdäkseni vielä täyttäisi hankkimisen määritelmää, vaan kyse olisi lähinnä hankkimisen yrityksestä. Vastaavien tekotapojen yritykset on esimerkiksi huumausaineiden kohdalla säädetty rangaistavaksi. RL 50 luvun 1 §:n mukaan joka ”3) tuo tai yrittää tuoda maahan taikka vie tai yrittää viedä maasta taikka kuljettaa tai kuljetuttaa tai yrittää kuljettaa tai kuljetuttaa huumausainetta, 4) myy, välittää, toiselle luovuttaa tai muulla tavoin levittää tai yrittää levittää huumausainetta, 5) pitää hallussaan tai yrittää hankkia huumausainetta”. Vastaava sääntely maksuvälinerikoksen kohdalla varmistaisi sen, että direktiivin mukaiset velvoitteet tulevat täysimääräisesti täytettyä. Yrityksen kriminalisointia puoltaa myös se, että maksuvälinerikos syrjäyttäisi rahanpesun yleissäännöksen, ja rahanpesun yritys on rikoslain 32 luvun 6 §:n 2 momentin mukaan rangaistava teko.

Oikeusministeriö: Direktiivin velvoitetta ja esityksen ratkaisua on käsitelty kyseisen pykälän säännöskohtaisissa perusteluissa s. 55-56. Yrityksen rangaistavuutta ei ulotettaisi koskemaan pykälän 1 momentin 3 kohdan tekoja, joiden joukossa on muun muassa hallussa pitäminen. Direktiivin 8 artikla ei velvoita säätämään 4 artiklan c alakohdassa mainitun aineellisen maksuvälineen hallussapitoa ja 5 artiklan c alakohdassa mainitun aineettoman maksuvälineen hallussa pitämistä yritysasteella rangaistavaksi. Artiklojen d alakohtien muiden tekotapojen (hankkimisen, luovuttamisen yms.) osalta direktiivi

on epäjohdonmukainen. Direktiivin 4 artiklan d alakohdan aineellisten maksuvälineiden osalta yritys tulisi kyseisistä teoista säätää rangaistavaksi, 5 artiklan d alakohan aineettomien maksuvälineiden osalta yritys tulisi säätää rajoitetusti ainakin petostarkoituksessa tehtynä rangaistavaksi.

Direktiivin rajoitusten ja osittaisen epäjohdonmukaisuuden valossa yrityksen rangaistavuuden arvioinnissa on 3 kohdan tekotapojen osalta esityksen mukaan käytettävä kansallista harkintavaltaa. Hallussa pitämisen yritystä ei kansallisesti ole yleensä säädetty rangaistavaksi. Kansallisesti ongelmallisena voidaan nähdä myös ehdotetun 3 kohdan tekojen luonne kokonaisuudessaan maksuvälinepetoksen valmistelutekoina. Molemmissa tapauksissa yrityksen rangaistavuus ulottaisi rangaistavuuden suhteettoman pitkälle.

Kohdan 3 teot kattavat nykyisin osin väärennysaineiston hallussapitoa ja kätkemisrikosta koskevat säännökset, joiden yritystä ei ole säädetty rangaistavaksi, vaikka toisaalta rahanpesun yritys on säädetty rangaistavaksi. Esityksen perusteluissa viitatussa korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2013:65 on otettu kantaa väärennysaineiston hallussapidon täyttymisen hetkeen. Väärennysaineiston hallussapidon osalta on sen mukaan perusteltua katsoa, että rikos täyttyi jo ennen kuin tekijä oli tosiasiallisesti saanut aineiston haltuunsa. Maksuvälinerikoksen 1 momentin 3 kohdassa rikoksen tunnusmerkistön voidaan siis katsoa täyttyvän jo siinä vaiheessa, kun tekijä hankkii, tuo maahan tai ostaa laittomasti hankitun, väärän tai väärennetyn maksuvälineen maksuvälinepetoksen tekemistä varten. Merkitystä ei tarvitse näin ollen antaa sille, että tekijä ei olisi saanut maksuvälineitä lopullisesti haltuunsa esimerkiksi tullin väliintulon vuoksi. Myös myyminen voisi täyttyä jo tarjolle asettamisella ilman, että itse vaihdantatoimi lopullisesti toteutuu. Koska rikoksen täyttymispiste voi siten olla 3 kohdan teoissa varsin varhainen, yrityksen säätämiseen erikseen rangaistavaksi ei ole arvioitu olevan tarvetta.

Kahta tapaa säätää teon yritys rangaistavaksi on käsitelty direktiivin 8 artiklaa koskevissa perusteluissa (s. 20). Rikoksen yrityksestä rangaistaan pääsääntöisesti lievemmin kuin täytetystä teosta soveltamalla rikoslain 6 luvun 8 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti lievennyttyä rangaistusasteikkoa (rikoslain 5 luvun 1 §:n 3 momentti). Yrityksen säätämistä lievemmin rangaistavaksi voidaan perustella sen osoittamalla vähäisemmällä syyllisyydellä ja rikollisella tahdolla tai rikoksen yrityksen aiheuttamalla täytettyä tekoa vähäisemmällä vaaralla taikka molemmilla perusteilla (ks. HE 44/2002 vp, s. 131–133). Lakiteknisesti yrityksestä säädetään tällöin rangaistussäännöksessä omassa momentissaan.

Lausunnonantajan ehdotuksessa rikos kuitenkin rinnastettaisiin täytettyyn tekoon. Jos yritys rinnastetaan täytettyyn tekoon, se osoitetaan lakiteknisesti säätämällä yrityksestä rikostunnusmerkistössä yhdessä täytetyn teon kanssa (”esim. tuo maahan tai yrittää tuoda maahan”). Tällöin siitä määrätään myös rangaistus kuten täytetystä teosta. Rikoksen yritys rinnastetaan täytettyyn tekoon rikoslaissa huomattavasti harvemmin ja yrityksen rinnastaminen täytettyyn tekoon vaatii erityisiä kriminaalipoliittisia perusteita.

Oikeusministeriö ei näe perusteita muuttaa lakiehdotusta.

Apulaisprofessori Hyttinen katsoo, että ehdotettavalle maksuvälinerikokselle tullee olemaan tyypillistä prosessiluonne. Jos esim. väärät tai väärennetyt maksuvälineet ovat koko ajan tekijän hallussa tai määräysvallassa, tekoa voitaneen pitää niin sanottuna jatkuvana rikoksena, olkoonkin, että maksuvälinerikoksen täyttävä teko olisikin tullut ensimmäistä kertaa tehdyksi jo sillä hetkellä, kun tekijä on ostanut väärennetyt maksuvälineet ulkomailta. Tähän tulkintaan voidaan päästä korkeimman oikeuden rahanpesurikoksia koskevan tuoreen ennakkopäätöksen perusteella (KKO 2020:98). Tietyissä tilanteissa maksuvälinerikosta olisi siten pidettävä jatkuvana rikoksena. Koska hallituksen esityksessä vaikuttaisi korostuvan maksuvälinerikoksen täyttymishetken varhaisuus, lainkäytön selkeyden vuoksi voisi olla suotavaa, jos lainsäätäjä pyrkisi edelleen jäsentämään sitä, kuinka maksuvälinerikoksen tekoaika ja rikoksen mahdollinen jatkuvuus olisi hahmotettava. **Professori Melander** toteaa, että rikoslain erityisen osan tunnusmerkistöt eivät vakiintuneesti pidä sisällään säännöksiä, joissa pyrittäisiin tarkemmin määrittämään säännöksessä rangaistavaksi säädetyn teon tekohetkeen tai rikoksen täyttymiseen liittyviä kysymyksiä, vaan mainittuja kysymyksiä arvioidaan vakiintuneesti oikeuskäytännössä. Saattaa olla, että mainitut kysymykset ovat myös usein tulkinnanvaraisia. Edellä todettu huomioon ottaen ei olisi perusteltua katsoa, että tiettyyn rikostunnusmerkistöön sisällytettäisiin nimenomaista sääntelyä mainitun kaltaisista seikoista.

Oikeusministeriö: Rikoslain yleisen osan uudistamista koskevassa hallituksen esityksessä (HE 44/2002 vp) todetaan, että rikoksen tekemisen katsotaan päättyvän silloin, kun rikoksentekijä on suorittanut loppuun rikoksen täyttymiseen johtavat toimet. Niin sanotun jatkuvan rikoksen tekohetki päättyy oikeudenvastaisen tilan päättyessä tai kun rikoksentekijä on tehnyt tarpeelliset toimet rikoksensa luoman oikeudenvastaisen tilan lopettamiseksi. Jatkuvan rikoksen käsite liittyy rikosten yksilöintiin yhtenä tai erillisinä rikoksina, minkä vuoksi sitä on erityisesti käsitelty rahanpesun yhteydessä, jota myös apulaisprofessori Hyttisen viittaama KKO 2020:98 koskee. Rahanpesun erityisluonteen vuoksi kyseisestä ennakkopäätöksestä ei voida saada johtoa nyt käsillä olevaan esitykseen. Jatkuvan rikoksen käsitettä on käsitelty ja kehitelty oikeuskirjallisuudessa ja oikeuskäytännössä teon ajan ja paikan ykseydellä, tekoobjektilla, jolla tai johon kohdistuen rikos tehdään, tai oikeustilan pysyvyydellä (Frände). Yleispätevää vastausta ei voida antaa, vaan eri tunnusmerkistöjä joudutaan tulkitsemaan eri tavalla (Nuutila). Maksuvälinerikos käsittää useita eri tekotapoja erilaisissa tilanteissa eikä niiden täyttymisaikaa tai jatkuvuutta ole mahdollista tai tarpeen esityksessä jo esitettyä yksityiskohtaisemmin täsmentää. Lopullinen arviointi tapahtuu siten oikeuskäytännössä kunkin tapauksen olosuhteiden mukaisesti. Oikeusministeriön näkemys vastaa siten professori Melanderin kantaa.

Törkeä maksuvälinerikos rikoslain 37 luvun uusi 13 §

Syyttäjälaitos ehdottaa lisäselvityksessään, että esityksen jatkovalmistelussa olisi aiheellista arvioida, pitäisikö törkeän maksuvälinerikoksen kvalifiointiperusteidenmaksuvälineen anastamisen osalta olla samat kuin törkeän varkauden kohdalla. Varkaus arvioidaan törkeäksi rikoslain 28 luvun 2 §:n mukaan, jos varkaudessa 1) anastamisenkohteena on erittäin arvokas omaisuus, 2) anastamisella aiheutetaan rikoksen uhrille tämän olot huomioon ottaen erityisen tuntuvaa vahinkoa, 3) rikoksentekijä käyttää hyväkseen rikoksen uhrin avutonta tai hädänalaista tilaa, 4) rikoksentekijä tai osallinen varustautuu teon toteuttamista vartenampuma-aseella, räjähdysaineella taikka muulla näiden kaltaisella vaaralli-sella

välineellä tai 5) rikoksentekijä murtautuu asuttuun asuntoon. Maksuvälineen väärentämistä koskevan tekomuodon (RL 37 luku 12 § 1 momentti 2 kohta) osalta vastaava arviointi olisi nähdäkseni aiheellista suorittaa suhteessa törkeän väärennyksen (RL 33 luku 2 §) ja törkeän rahanväärennyksen (RL 37 luku 2 §) rangaistussäännöksiin. Laitonta alkuperää olevaan maksuvälineeseen ryhtymistä koskevan tekomuodon (37 luku 12 § 1momentti 3 kohta) osalta soveliaat vertailukohdat olisivat törkeä kätkemisrikos (RL 32 luku 2 §) ja törkeä rahanpesu (RL 32 luku 7 §). **Professori Melander** toteaa lisälausunnossaan, että teon erityinen suunnitelmallisuus kattaa varsin monenlaisia tekoja ja tilanteessa, jossa teko kohdistuu erityisen arvokkaaseen omaisuuteen, se lienee usein myös tehty erityisen suunnitelmallisesti. Näin ehdotettu rikoslain 37 luvun 13 § ei muodostu ongelmalliseksi siitä näkökulmasta, että säännöksessä tarkoitetut teon törkeäksi kvalifioivat perusteet olisivat liian suppeasti muotoillut.

Oikeusministeriö: Maksuvälineeseen liittyvät anastusrikokset eivät ole kaikissa suhteissa rinnasteisia muihin konkreettisiin omaisuusesineisiin liittyviin varkausrikoksiin nähden. Tämän vuoksi myöskään nykyiset törkeän varkauden kvalifiointiperusteet eivät niihin aivan sellaisinaan soveltuisi. Maksuväline (pankkikortti tai virtuaalivaluuttalompakko) ei myöskään esineenä ole arvokas (esim. muovinen korttiaihio), vaan arvo/hyöty/vahinko syntyy vasta maksuvälinettä käytettäessä. Esityksessä (s. 44 ja 48) ei ole ehdotettu törkeään maksuvälinerikoksen kvalifiointiperusteeksi rikoksella tavoiteltua suurta hyötyä tai aiheutettua suurta vahinkoa, koska maksuvälineiden osalta hyötyä tai vahinko yleensä syntyy vasta, kun maksuvälinettä käytetään eli syyllistytään maksuvälinepetokseen (jossa mainitaan kvalifiointiperusteena jo nykyään tuntuva vahinko). Törkeän varkauden muut kvalifiointiperusteet 3-5 –kohdissa (uhrin asema, vaarallinen rikoksentekoväline tai murtautuminen asuntoon) yleensä edellyttävät suunnitelmallisuutta, joten ne tulisivat varsin pitkälle katetuiksi törkeän maksuvälinerikoksen suunnitelmallisuutta koskevalla edellytyksellä.

Lausunnossa kiinnitetään huomiota virtuaalilompakkojen anastamiseen. Esityksen sivulla 59-60 määritelmiä koskevan 15 §:n perusteluissa on selostettu, missä muodossa lompakkoja on mahdollista säilyttää. Lompakossa voi olla tallennettuna virtuaalivaluuttaa, joka olisi vaihdettavissa suureen määrään (keskuspankin liikkeelle laskemaa) fiat-valuuttaa, etenkin jos valuuttaa käytetään sijoituksena. Kuitenkin myös tavanomaisella pankkitilillä voi olla suuri määrä euroja. Lompakon käyttöön liittyy käyttäjätunnus ja salasana taikka julkisia tai yksityisiä avaimia aivan kuten normaaliin pankki- tai luottokorttiin ja lompakon varastaminen voi tapahtua anastamalla sen käyttäjätunnus, salasana tai esim. näiden unohtamisen varalta laadittu ns. palautusavain. Virtuaalivaluutan vaihtopalveluun voi myös kohdistua verkkohyökkäys aivan kuten pankkitoimintoihin. Virtuaalilompakkoon liittyvät riskit sen *anastuksen* osalta eivät kuitenkaan ole tavanomaisiin maksuvälineisiin nähden poikkeuksellisia. Vahinko tai hyöty syntyy vasta tunnuksia käytettäessä, jolloin tekoon soveltuu maksuvälinepetossäännös tai vahingon ollessa huomattava törkeää maksuvälinepetosta koskeva säännös.

Törkeän väärennyksen kvalifiointiperusteet rikoslain 33 luvun 2 §:ssä ovat se, että teon kohde on 1) yleiseltä kannalta tärkeä viranomaisen asiakirja, rekisteri tai muu erityisen merkityksellinen

todistukappale tai tekemiseen on käytetty 2) väärennysrikosten tekemistä varten hankittua teknistä laitteistoa tai teon muu erityinen sunnitelmallisuus. Ensimmäinen peruste ei sovellu maksuvälinerikoksiin. Teknisen laitteiston käyttö törkeän maksuvälinerikoksen edellytyksenä saattaisi valtaosan maksuvälineen väärentämisistä törkeiksi teoiksi. Suunitelmallisuus on jo otettu ehdotettavassa törkeässä maksuvälinerikossäännöksessä huomioon.

Lausunnon antajan mukaan ehdotettavaa törkeää maksuvälinerikosta tulisi arvioida myös rikoslain 32 luvun 2 §:n törkeän kätkemisrikoksen (rikoksen kohde on erittäin arvokas omaisuus) ja 7 §:n törkeän rahanpesun (rikoksen kautta saatu omaisuus on erittäin arvokas tai rikos on erityisen suunnitelmallinen) kvalifiointiperusteiden valossa. Omaisuuden arvon osalta viitataan siihen, mitä edellä on todettu siitä, että maksuvälinerikoksissa arvo syntyy vasta maksuvälinettä käytettäessä. Teon suunnitelmallisuus on jo otettu ehdotetussa törkeässä maksuvälinerikossäännöksessä huomioon.

Oikeusministeriö ei näe perusteita muuttaa lakiehdotusta.

Rikoslain 37 luvun uusi 15 § Määritelmät

Suomen Pankki esittää harkittavaksi, tulisiko tämän lakimuutoksen yhteydessä rahan määritelmässä kyseisen 15 §:n 1 momentin 1 kohdassa käytetty ”virallisesti käypiä maksuvälineitä” korvata sanoilla ”laillisia maksuvälineitä”. Termiä ”laillinen maksuväline” käytetään mm. Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 128 artiklassa, Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan (N:o 4) 16 artiklassa ja euron käyttöönotosta annetun neuvoston asetuksen, (EY) N:o 974/98, 10 ja 11 artikloissa.

Oikeusministeriö huomauttaa, että rahan määritelmää rikoslain 37 luvussa arvioitiin, kun kansallisesti pantiin täytäntöön puitepäätös rahanväärennyksen estämiseksi annettavan suojan vahvistamisesta rikosoikeudellisten ja muiden seuraamusten avulla euron käyttöönoton yhteydessä (EYVL N:o L140, 14.6.2000). Puitepäätös täydentää väärän rahan valmistamisen vastustamiseksi 20 päivänä huhtikuuta 1929 Genevessä tehtyä kansainvälistä yleissopimusta (SopS 47/1936), jäljempänä yleissopimus. Yleissopimuksen määräykset sisällytettiin kansalliseen lainsäädäntöön vuonna 1932 tehdyllä rikoslain 37 luvun uudistuksella.

Yleissopimuksen 2 artiklan mukaan sopimuksessa tarkoitetaan sanalla "raha" paperirahaa, siihen luettuna pankinsetelit, ja metallirahaa, jotka ovat lain mukaan *käypää rahaa.* Puitepäätöksen 1 artiklan toisen luetelmakohdan mukaan rahalla tarkoitetaan paperirahaa (myös seteleitä) ja metallirahaa, joka on *laskettu liikkeeseen laillisesti*, mukaan lukien eurosetelit ja metallirahat, jotka on laskettu liikkeeseen laillisesti euron käyttöönotosta annetun asetuksen (EY) 974/98 mukaisesti. Rikoslain määritelmän rahasta *virallisesti käypänä maksuvälineenä* katsottiin tuolloin vastaavan puitepäätöksen määritelmää (HE 22/2001 vp).

Suomen pankin lausunnossaan viittaamaat Euroopan unionin instrumentit koskevat euroa laillisena maksuvälineenä.[1] Niiden tarkoitus on ollut määritellä euron asema ja oikeus sen liikkeelle laskuun yhteisön alueella suhteessa vielä tuolloin käytössä oleviin kansallisiin valuuttoihin nähden. Rikoslain 37 luvun rahan määritelmän tulee kuitenkin koskea kaikkia valuuttoja. Geneven rahanväärennystä koskevan yleissopimuksen 5 artikla velvoittaa jäsenvaltiot eri valuuttojen yhdenvertaiseen kohteluun, mihin syrjimättömyysperiaatteeseen puitepäätöksenkin johtanto-osan kappaleessa 6 viitataan. Rahan määritelmässä ei siten voida yksinomaisesti viitata Suomen Pankin lausunnon mukaisesti euroa koskevaan Euroopan yhteisön sääntelyyn.

Oikeusministeriö toteaa, että raha on määritelty rikoslain 37 luvussa rahanväärennystä koskevien rikostunnusmerkistöjen soveltamisen täsmentämiseksi ja niiden tarpeisiin (”tässä luvussa tarkoitetaan”). Määritelmä liittyy läheisesti rikoslain 37 luvun 1 §:n rahanväärennyssäännökseen, jossa rikostunnusmerkistöön kuuluu tarkoitus saattaa väärennetty raha ”käypänä liikkeeseen”. Kyseisiä rikoslain rahanväärennystä koskevia säännöksiä ei ehdoteta nyt käsillä olevan esityksen yhteydessä muutettaviksi. Rikoslain 37 luvun 1-3 §:ien sanamuodot saattavat olla vanhahtavia, mitä selittää se, että yleissopimus on varsin iäkäs, vaikka edelleen Suomea sitova. Oikeusministeriö kuitenkin katsoo, että rahan määritelmää, joka heijastuisi myös rahan väärennystä koskeviin rikostunnusmerkistöihin, ei ole edellä mainittujen kansainvälisten velvoitteiden valossa perusteltua muuttaa tässä yhteydessä varsin vähäisen valmistelun perusteella.

Rangaistusasteikkojen vaikutukset pakkokeinoihin

Suomen Asianajajaliitto kiinnittää huomiota siihen, että rangaistusasteikkojen ankaroittamisen vuoksi tiettyjen rikosten johdosta suoritettavien pakkokeinojen käyttö tulee jatkossa todennäköisesti laajenemaan. Tässä tilanteessa tulee aiempaa enemmän kiinnittää huomiota puolustuksen oikeuteen saada käyttöönsä sellainen esitutkinta-aineisto, joka on välttämätön vapaudenmenetyksen laillisuuden riitauttamiseksi kansallisen oikeuden mukaisesti. Tutkittavan epäillyn teon rikosoikeudelliseen rubrisointiin ei saisi vaikuttaa se, että samankaltaisten tunnusmerkistöjen kohdalla toiseen ei ole käytettävissä pakkokeinoja ja toiseen taas on. On ilmeinen vaara, että esitutkintavaiheessa tulkinta ohjautuu tarkoitushakuisesti sellaisten lainkohtien käyttöön, jotka mahdollistavat mahdollisimman laajat pakkokeinot.

[1] Esim. *128 artikla*

1. Euroopan keskuspankilla on yksinoikeus antaa lupa eurosetelien liikkeeseen laskemiseen unionissa. Euroopan keskuspankki ja kansalliset keskuspankit voivat laskea liikkeeseen euroseteleitä. Ainoastaan Euroopan keskuspankin ja kansallisten keskuspankkien liikkeeseen laskemat setelit ovat laillisina maksuvälineinä kelpaavia seteleitä unionissa.
2. Jäsenvaltiot voivat laskea liikkeeseen eurometallirahoja saatuaan Euroopan keskuspankin hyväksymisen liikkeeseen laskemisen määrälle. Neuvosto voi komission ehdotuksesta Euroopan parlamenttia ja Euroopan keskuspankkia kuultuaan toteuttaa toimenpiteitä kaikkien liikkeeseen tarkoitettujen metallirahojen yksikköarvojen ja teknisten määritelmien yhdenmukaistamiseksi, siinä laajuudessa kuin se on tarpeen niiden moitteettoman liikkeen turvaamiseksi unionissa.

Oikeusministeriö: Oikeasuhtaisuuden kannalta merkityksellisiä ovat enimmäisrangaistusten korottamisen rikosprosessuaaliset ja muut seurannaisvaikutukset (PeVL 56/2014 vp). Rikoksen rangaistustaso tulee vakiintuneesti säätää teon moitittavuuden mukaan, kun taas pakkokeinoista voidaan ja tulee säätää erikseen. Tästä huolimatta rikoksen tutkintakeinot ovat kuitenkin lakiteknisesti varsin pitkälle sidottu niistä säädettyihin enimmäisrangaistuksiin. Esityksessä on kiinnitetty huomiota uusien tutkintavaltuuksien mahdollistumiseen maksuvälinepetoksen valmistelun enimmäisrangaistuksen ankaroituessa ja todettu painavana perusteena korotetusta enimmäisrangaistuksesta vakiintuneesti seuraavien tutkintavaltuuksien hyväksyttävyyteen suhteellisuusperiaatteen kannalta maksuvälinepetoksen valmistelutoimien usein ammattimainen ja suunnitelmallinen luonne. Ehdotetulle enimmäisrangaistukselle olisi siten teon moitittavuuteen perustuvia asiallisia ja kriminaalisointiperiaatteiden kannalta hyväksyttäviä syitä. Ehdotus pysyisi tältä osin lainsäätäjän harkintavallan puitteissa, erityisesti ottaen huomioon direktiivin asettamat EU-oikeudelliset velvoitteet.

Esitutkintaviranomaiset toimivat virkavastuulla poliisi-, esitutkinta- ja pakkokeinolain säännösten puitteissa. Mahdollisiin väärinkäytöksiin on käytössä kyseisten lakien mukaiset oikeussuojakeinot ja valvontamekanismit. Esitutkinta- ja pakkokeinolain tarkistamista varten on oikeusministeriössä asetettu työryhmä. Lausunto ei anna aihetta muuttaa esitystä.

Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan törkeä maksuvälinepetos ja törkeä maksuvälinerikos tulisi lisätä pakkokeinolain 10 luvun 3 §:ssä säädetyn telekuuntelun perusterikokseksi. Törkeiden tekomuotojen lisääminen telekuuntelun perusterikoksiksi ei ole välttämätöntä ainoastaan tehokkaiden tutkintamenetelmien varmistamiseksi, vaan niistä säädettäväksi esitetty viiden vuoden enimmäisvankeusrangaistus ilmentää jo sinänsä tekojen erityistä moitittavuutta ja siten myös maksuvälineisiin liittyvien törkeiden rikosten selvittämisintressiä. **Helsingin käräjäoikeus** kannattaa ehdotusta.

Oikeusministeriö: Oikeusministeriö on 10.7.2020 asettanut työryhmän, jonka tehtävänä on tarkastella pakkokeinolain muutostarpeita ja valmistella tarvittavat lainsäädäntömuutokset (OM058:00/2020). Pakkokeinolain muutostarpeita on perusteltua arvioida kyseisessä yhteydessä kootusti ja kokonaisuuden kannalta johdonmukaisesti.

Käräjäoikeuden kokoonpano

Helsingin käräjäoikeus kiinnittää huomiota oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 6 §:n säännökseen, jonka mukaan rikosasiassa käräjäoikeus on päätösvaltainen myös, kun siinä on yksin puheenjohtaja, jos mistään syytteessä tarkoitetusta yksittäisestä rikoksesta ei syytteessä mainittujen seikkojen vallitessa tehtynä ole säädetty ankarampaa rangaistusta kuin vankeutta enintään neljä vuotta. Ehdotettu enimmäisrangaistus viisi vuotta vankeutta törkeästä maksuvälinepetoksesta ja törkeästä maksuvälinerikoksesta aiheuttaa sen, että käräjäoikeuden päätösvaltaisuus kyseisissä törkeissä rikoksissa edellyttää kolmen

tuomarin kokoonpanoa tai lautamieskokoonpanoa. Yhden tuomarin kokoonpanoa tai uutta vaihtoehtoa eli kahden tuomarin kokoonpanoa ei ole mahdollista käyttää. Käräjäoikeus esittää harkittavaksi, että sanottua oikeudenkäymiskaaren säännöstä muutettaisiin siten, että myös törkeä maksuvälinepetos ja törkeä maksuvälinerikos olisivat rikoksia, joiden osalta käräjäoikeus on päätösvaltainen myös yhden tuomarin kokoonpanossa. **Professori Melander** toteaa, että aivan ongelmatonta ei ole, että yhden tuomarin kokoonpanon käyttöalaa laajennettaisiin kattamaan tekoja, joiden rangaistusmaksimi olisi viisi vuotta vankeutta, koska lähtökohtaisesti yhden tuomarin kokoonpanon päätösvallan laajentamissa on kysymys merkittävästä asiasta (ks. LaVM 2/2018 vp, s. 4). Tästä huolimatta hän sekä **apulaisprofessori Hyttinen** puoltavat oikeudenkäymiskaaren muuttamisen arviointia. **Apulaisprofessori Hyttisen** mukaan tämä voisi tapahtua joko lisäämällä maininta törkeästä maksuvälinepetoksesta ja törkeästä maksuvälinerikoksesta ko. säännökseen taikka korottamalla säädetty edellytys neljän vuoden vankeusrangaistuksesta viideksi vuotta vankeutta.

Oikeusministeriö toteaa, että direktiivin velvoitteista johtuvia viiden vuoden enimmäisrangaistuksia on rikoslaissa nykyään muutamia kuten rikoslain 35 luvun 3 b § törkeä datavahingonteko, 38 luvun 6 § törkeä tietoliikenteen häirintä ja 7 § törkeä tietojärjestelmän häirintä. Kyseiset säännökset olivat voimassa jo, kun kokoonpanosäännöksiä uudistettiin osana oikeusprosessin keventämistä yleisissä tuomioistuimissa koskevaa esitystä.

Molemmat ehdotetut tavat muuttaa oikeudenkäymiskaaren säännöstä olisivat ongelmallisia. Törkeän maksuvälinepetoksen ja törkeän maksuvälinerikoksen lisääminen säännökseen merkitsisi paluuta uudista edeltävään listarikosmalliin, josta luovuttiin. Jos taas edellytys vähintään neljän vuoden vankeusrangaistuksesta muutettaisiin viideksi vuodeksi, muutos olisi nyt käsillä olevaa rikoslajia laajempi käsittäen myös edellä mainitut muut törkeät rikokset.

Perustuslakivaliokunnan mielestä yhden tuomarin kokoonpanon laajentamisessa kyse oli varsin merkittävästä ratkaisukokoonpanoa koskevasta muutosehdotuksesta (näin myös LaVM 2/2018 vp, s. 4). Perustuslakivaliokunnan mielestä ehdotetut muutokset eivät kokonaisuutena arvioituina olleet käsittelyn joutuisuuteen liittyvät tavoitteet huomioiden perustuslain kannalta ongelmallisia (PeVL 5/2018 vp, s. 3). Perustuslakivaliokunta kuitenkin toisti aikaisemmin antamassaan lausunnossa (PeVL 4/2018 vp, s. 3) esittämänsä tarpeen seurata oikeudenkäyntimenettelyyn kohdistuvien osittaisten uudistusten vaikutuksia tarvittaessa kokonaisarvion keinoin ja painottaa mahdollisesti havaittavien oikeusturvan toteutumiseen liittyvien ongelmien asianmukaista korjaamista.

Kuten lakivaliokunta totesi, uudistuksen tarkoituksena ei ollut, että yhden tuomarin kokoonpanossa käsiteltäviksi siirtyisivät kaavamaisesti kaikki rikokset, joista säädetty enimmäisrangaistus on enintään neljä vuotta vankeutta, vaan osa rikoksista käsiteltäisiin vahvemmassa kokoonpanossa asian laadun tai syytteeseen sisältyvien muiden rikosten vuoksi (LaVM 2/2018 vp, s. 12). Koska esitys sisälsi periaatteellisesti ja käytännön kannalta merkittäviä muutoksia oikeusprosesseihin, eduskunta on edellyttänyt, että oikeusministeriö seuraa oikeusprosessien keventämistä yleisissä tuomioistuimissa koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia erityisesti tuomioistuimien kokoonpanoa ja syytetyn henkilökohtaista läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevien säännösten osalta sekä antaa lakivaliokunnalle edellä mainituista asioista selvityksen vuoden 2023 loppuun mennessä. (HE 200/2017 vp – EV 31/2018 vp).

Oikeusministeriö ei perustuslakivaliokunnan kannanottojen perusteella pidä perusteltuna muuttaa oikeudenkäymiskaaren kokoonpanoa koskevaa säännöstä nyt käsillä olevan, direktiivin täytäntöönpanoa koskevan esityksen yhteydessä. Mahdollisia muutostarpeita tulee perustuslakivaliokunnan esittämällä tavalla arvioida kokonaisuutena. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan yhden tuomarin kokoonpanon käyttöalan mahdollisia muutostarpeita, myös käyttöalan laajentamisen osalta, olisi tarkoituksenmukaista arvioida lakivaliokunnalle annettavan selvityksen jälkeen.

EU-luovuttamislaki

Helsingin Käräjäoikeus kiinnittää huomiota siihen, että rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain (ns. EU-luovuttamislaki) 2 luvun 3 §:ssä on säädetty rikoksista, joiden perusteella luovuttaminen on mahdollista kaksoisrangaistavuutta tutkimatta. Kyseisessä listassa on mainittu mm. petollinen menettely ja maksuvälineväärennykset. Kyseisiin listarikoksiin ei voi tehdä kansallisia muutoksia. Uusi rikosnimike, maksuvälinerikos, saattaa kuitenkin aiheuttaa tulkintaepäselvyyksiä siitä, että voidaanko sen katsoa kuuluvan kyseisiin listarikoksiin.

Oikeusministeriö: EU-luovuttamislain 2 luku koske luovuttamista Suomesta toiseen jäsenvaltioon. Sen 3 § koskee luovuttamista Suomesta kaksosrangaistavuutta tutkimatta.[2] Pykälän 2 momentissa säädetään 1 momentissa tarkoitetuista teoista eli niin sanotuista listarikoksista. Kyseessä on siis luovuttaminen Suomesta toiseen jäsenvaltioon tilanteessa, jossa listassa mainittu teko ei ole Suomessa mahdollisesti säädetty rikokseksi, mutta se on rangaistavaa toisessa jäsenvaltiossa. Tällöin listarikoksen soveltuvuus tulee arvioitavaksi luovutusta Suomelta pyytäneen jäsenvaltion lainsäädäntöön nähden. Sillä, että Suomessa esimerkiksi listassa mainittuun maksuvälineväärennykseen (kohta 24) sovellettaisiin jatkossa rikoslain väärennystä koskevien säännösten sijasta ehdotettua maksuvälinerikossäännöstä, ei ole vaikutusta EU-luovuttamislain 2 luvun 3 §:ään.

Tilanteen peilikuvana on sen sijaan luovuttamislain 3 luvun säännökset (Luovuttaminen toisesta jäsenvaltiosta Suomeen). Tällöin lain 53 §:n 3 momenttia sovellettaessa kyseisten listarikosten soveltuvuus Suomen rikoslain säännöksiin tulisi arvioitavaksi, kun Suomi olisi luovutusta pyytävä jäsenvaltio. Kyseiset listarikosmaininnat eivät suoraan vastaa jäsenvaltioiden rikoslakien rikostunnusmerkistöjä, vaan niiden voidaan katsoa luonnehtivan yleisemmällä tasolla luovuttamiskelpoiset rikoslajit. Kyseisen säännöksen soveltaminen edellyttää, että teosta on säädetty vähintään kolmen vuoden vankeusrangaistus. Luovuttamispyyntö toisesta jäsenvaltiostaSuomeen kyseisen lainkohdan nojalla koskisi siten maksuvälinepetoksen ja maksuvälinerikoksen törkeitä tekomuotoja.

[2] Luvun 3 §:n 1 momentin mukaan, riippumatta siitä, onko pyynnön perusteena oleva teko Suomen lain mukaan rikos, luovuttamiseen suostutaan, jos teko on pyynnön esittäneen jäsenvaltion lain mukaan 2 momentissa mainittu teko ja kyseisen jäsenvaltion laissa säädetty ankarin rangaistus teosta on vähintään kolmen vuoden vapausrangaistus. Luovuttaminen vapausrangaistuksen täytäntöönpanoa varten edellyttää lisäksi, että tuomittu seuraamus on vähintään neljän kuukauden vapausrangaistus.

Ehdotettu maksuvälinerikos voidaan toteuttaa usealla eri tekotavalla, ja se selkeästi käsittää myös väärän maksuvälineen valmistamisen tai maksuvälineen väärentämisen maksuvälinepetoksen tekemistä varten. Sillä, että Suomessa listassa mainittuun maksuvälineväärennykseen (kohta 24) sovellettaisiin jatkossa rikoslain väärennystä koskevien säännösten sijasta ehdotettua maksuvälinerikossäännöstä, ei oikeusministeriön arvion mukaan vaikuttaisi EU-luovuttamislain luovuttamisen edellytyksiin.

Syyteoikeudesta

Apulaisprofessori Hyttinen pitää epätyydyttävänä sitä, että näpistys, kuten myös läheissuhteissa tehdyt varkaudet, ovat asianomistajarikoksia (rikoslain 28 luvun 15 §). Sen sijaan anastamistyyppinen maksuvälinerikos tulee ehdotuksen mukaan olemaan kaikissa tilanteissa virallisen syytteen alainen rikos (ks. perusteluista ehdotuksen s. 45). Maksuvälinerikossäännösten suojeluobjektin näkökulmasta tämä on perusteltu näkökulma, mutta käytännössä voi syntyä epätyydyttäviä tilanteita. Mahdollista on esimerkiksi se, että peliriippuvainen lapsi anastaa vanhempansa lompakon. Jos lompakko on sisältänyt maksukortin, lapsi voi joutua vastuuseen maksuvälinerikoksesta, vaikka vanhempi ei tätä halua. Näin ollen vanhemmalle voi syntyä insentiivi olla reagoimatta lapsensa toimintaan, koska vaarana on, että reagointi voi johtaa lapseen kohdistettuihin rikosoikeudellisiin seuraamuksiin.

Oikeusministeriö: Syyteoikeutta on käsitelty esityksen jaksossa 4.1.4 Maksuvälinerikos s. 45. Esityksessä ei ehdoteta lievää maksuvälinerikosta tai maksuvälinerikosta säädettäväksi asianomistajarikokseksi. Maksuvälinerikosten suojelukohde on maksujärjestelmän luotettavuus, jonka suojeluun on tavanomaiseen näpistykseen verrattuna voimakkaampi julkinen intressi. Rikoslain 37 luvun maksuvälineisiin kohdistuvat rikokset on siten kaikilta osin perusteltua säätää virallisen syytteen alaisiksi rikoksiksi. Rikosoikeudellinen vastuuikäraja on 15 vuotta, joten Hyttisen esiin nostama tilanne lapsen ja vanhemman suhteesta koskisi vain tätä vanhempaa lasta. Kyseinen tilanne ei koske erityisesti maksuvälinerikosta, vaan mitä tahansa virallisen syytteen alaista yli 15 vuotiaan lapsen ja hänen vanhempansa välistä rikosta. Lapsen tekemä maksuvälinerikos ei mahdollisesti tule viranomaisten tietoon, jos vanhempi ei tee asiassa rikosilmoitusta. Jos teko on vähäinen, tilanteisiin on myös mahdollista soveltaa toimenpiteistä luopumista koskevia säännöksiä. Esitystä ei ole syytä muuttaa.